

דבר תורה לפרשת שבוע

מטרתה של הדרך – לפרשת במדבר, יום ירושלים ושבועות

הרב גור גלון

ישיבת הר ברכה

אנו נכנסים לספר במדבר. המילה 'מדבר' מעוררת בנו פחד ואימה, ובצדק, שכן המדבר אינו מקום של חיים לאדם – "המדבר הגדול והנורא..." (דברים א, יט).

הרב צבי יהודה היה מדגיש שעניינו של ספר במדבר הוא הדרך. הדרך היא מפרכת ומסוכנת ("כל הדרכים בחזקת סכנה"), וההליכה בה מצריכה מאמצים. יש בה סיכונים ואתגרים גדולים, שיכולים להוביל להיווצרות פערים ומחלוקות העלולים לפורר את המחנה, ועוד. המדבר אינו מקום מיושב, מסודר ומאורגן, כדברי איוב בספרו (י, כב): "אֶרֶץ עִפְתָּה כְּמוֹ אֶפֶל צְלֻמֹת וְלֹא סְדָרִים". אם כן, כיצד ניתן להתמודד עם הדרך הקשה במדבר, ומדוע נקבע כי שם יתחיל מסעה של האומה?

בתשובה לכך, תחילת ספר במדבר עוסקת בסידור המחנה. תורפו של הסדר הוא שכל המחנה סובב סביב נקודת הלב – אוהל מועד, מחנה שכינה. יש כאן אמירה יסודית: לפני בניין הגוף, לפני יישוב הארץ, צריכים ישראל להבין מה מחייה אותם, מהי מטרתם ומגמתם בעולם – השראת השכינה.

"אִישׁ עַל דַּגְלוֹ בְּאֶתֶר לְבֵית אֲבֹתָם יִחַנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִנֶּגֶד סְבִיב לְאֹהֶל מוֹעֵד יִחַנוּ" (במדבר ב, ב). זו הנקודה המאחדת, המחברת והמגבשת בכל טלטולי הדרך. כל פגיעה בנקודה זו במהלך המסע נענית בחריפות, כי בלעדיה – אין קיום לאומה.

אם כן נשארה שאלה אחת: מדוע ספר במדבר אינו מתחיל בסידור כל שבטי יישוב למשכן, סביב למחנה שכינה? מדוע הוא פותח במפקד, ומהי מטרתו בכלל?

הרמב"ן שואל שאלה זו ומציע לה הסבר:

וְלֹא הִבִּינֹתִי טַעַם מִצְוָה זו, לָמָּה צִוָּה בָּהּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא? כִּי הֲיָה צָרָךְ שִׁיתִּיחֶסֶד הַשְּׁבָטִים בְּעִבּוֹר הַדְּגָלִים, אֲבָל יָדִיעַת הַמִּסְפָּר – לֹא יָדַעְתִּי לָמָּה צִוָּה שִׁידְעוּ אוֹתוֹ? [...]

ויתכן שנאמר עוד, כי היה זה דרך שהמלכות עושה בבואה למלחמה. כי עתה היו מזמנים להכניס לארץ, ולבוא במלחמה עם מלכי האמרי אשר בעבר הירדן ועם השאר כלם, כמו שאמר: "נִסְעִים אֲנַחְנוּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר ה'". והיו משה והנשיאים צריכים לדעת מספר חלוצי צבא המלחמה, וכן מספר כל שבט ושבט, ומה יפקד עליו בערבות מואב במערכות המלחמה, כי התורה לא תסמך על הנס שירדף אחד אלה. וזה טעם "כָּל יֵצֵא צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל", כי המנין מפני צבא המלחמה...

יש בדברי הרמב"ן הללו לימוד משמעותי: עם ישראל עתיד לברר במשך שנים רבות את הנקודה הפנימית והיסודית, היא השראת השכינה. אך לפני כן, יש הצהרת כוונות: מטרתו של עם ישראל היא לחיות את הנקודה הפנימית בחיים ממשיים וריאליים, בארץ ישראל. מטרת המסע הגדול היא כיבוש הארץ. אסור לשכוח לרגע את המגמה הזאת, שחס ושלום לא יעלה על הדעת להפוך את המדבר לאידיאל. כדי למנוע מחשבה מוטעית זו, מצווה התורה למנות את העם ולהתכונן למלחמה.

מחד גיסא, עם ישראל הוא עם שמטרתו להקים אומה בארץ, על כל מפעליה; מאידך גיסא, הוא בא להעיר את העולם ולהאיר בו את הנקודה הפנימית, את הקשר לקב"ה. עם ישראל נועד להראות לעולם איך אפשר 'לתקן עולם במלכות שדי'.

חיבור שמיים וארץ

אנו חוגגים ביום שישי את יום ירושלים. ירושלים – העיר שחוברה לה יחדיו, המחברת שמיים וארץ; עיר שבה בית ה' ובית המלך, המזבח והסנהדרין, כולם יונקים מנקודת הקודש.

עלינו להתחבר לירושלים, ומתוך כך להתרומם לקבלת התורה, המגיעה מחיבור בל יינתק לעצמאות המדינית, בספירת העומר במחברת את החירות המדינית (פסח) לקבלת התורה, אין קבלת תורה בלי ספירת העומר! מחד גיסא, אנו מקבלים תורה אלוקית מופלאה משמי שמיים; ומאידך גיסא, בחג השבועות יש מצווה לאכול ולשתות לפי כל הדעות – "הכול מודים בעצרת דבעינן נמי לכם" (פסחים סח, ב). החיבור הזה הוא האתגר הגדול הניצב מולנו: לפעול בכל המרחבים מבלי לשכוח את הנקודה הפנימית.

התורה מתחילה במניין. הכיוון הוא ארץ ישראל; המטרה היא אומה על כל מערכותיה. אבל אז יש עצירה, לפני שנכנסים – לא נשכח את הנקודה המחייבה, המקיימת והמאירה את הכול, את נקודת החיבור לה'.

זה תפקיד האנושות כולה. זה ייחודו של האדם בצלם האלוקים שבו, כפי שמסביר ר' חיים מוולוז'ין בספרו "נפש החיים" (א, ג): האדם הוא הכלול והבלול מכול העולמות, ותפקידו הוא להיות המקשר והמחבר. ומי שמוביל את כל המהלך הזה הם ישראל.

יהי רצון שנזכה להיות המקשרים והמחברים את כל העולמות.